

Гончаренко Н. В.,

асистент кафедри теорії та практики галузевого перекладу
Херсонського національного технічного університету

Паримська В. Ю.,

магістр

Херсонського національного технічного університету

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ГУМОРУ НА ОСНОВІ ФІЛЬМІВ ДЖЕКІ ЧАНА УКРАЇНСЬКОЮ ТА РОСІЙСЬКОЮ МОВАМИ

Анотація. Стаття присвячена дослідженню особливостей перекладу гумору на основі фільмів Джекі Чана українською та російською мовами. Насамперед ми маємо розібратися, що таке гумор? Гумор – це інтелектуальна здатність підмічати в явищах їх комічні, смішні сторони. Почуття гумору пов'язане з умінням суб'єкта знаходити протиріччя в навколишньому світі. А ось у сучасному інформаційному просторі та кіноіндустрії нам підноситься на перший погляд схожий вид настрою і теж зі значенням «гумор», але щось у ньому є підозріле та зовсім чуже внутрішній духовній природі людини. Нам показують, що гумор може бути інший: підлий, цинічний, злий, чорний... Виявляється, усе залежить від того, хто його використовує й для яких цілей. Слово «гумор» виникло тільки в кінці XVIII століття, а до цього часу навіть в англійській мові використовували слово «*ridicule*». У французькій воно означає «*смішний, безглуздий*», а в англійській – «*насмішка*». У статті надано стислу характеристику гумору та його різновидів. У процесі дослідження визначено поняття «гумор» і його особливості. Актуальність статті полягає в особливості виявлення гумору людиною та його перекладі з англійської мови українською та російською. Метою роботи є теоретичне й практичне обґрунтування особливостей перекладу іншомовного гумору українською та російською мовами. Завданням дослідження є вивчення особливостей перекладу англомовних фільмів Джекі Чана, визначення значення гумору, дослідження особливостей гумору, розгляд проблеми еквівалентності під час перекладу. Поняття «гумор» розглядається в статті як важливий об'єднувальний елемент англомовних фільмів. Матеріалом дослідження є найпопулярніші англомовні фільми Джекі Чана. У процесі аналізу досліджено особливості гумору, порівняльний аналіз кінофільмів. Приділяється увага поняттям *іронія, комічність, кінопереклад, які є невід'ємними складниками поняття «гумор»*.

Ключові слова: кінофільм, переклад, гумор, кінотекст, реалії, іронія, сарказм.

Постановка проблеми. Як відомо, гумор – це інтелектуальна здатність підмічати в явищах їх комічні, смішні сторони. Почуття гумору пов'язане з умінням суб'єкта знаходити протиріччя в навколишньому світі. А ось у сучасному інформаційному просторі та кіноіндустрії нам підноситься на перший погляд схожий вид настрою і теж зі значенням «гумор», але щось у ньому є підозріле та зовсім чуже внутрішній духовній природі людини. Нам показують, що гумор може бути інший: підлий, цинічний, злий, чорний... Виявляється, усе залежить від того, хто його використовує й для яких цілей. Слово «гумор»

виникло тільки в кінці XVIII століття, а до цього часу навіть в англійській мові використовували слово «*ridicule*». У французькій воно означає «*смішний, безглуздий*», а в англійській – «*насмішка*» [1]. Проблема полягає в тому, що гумор за своєю сутністю є доволі делікатним. Можна дуже витончено зробити переклад українською або ж російською будь-якого тексту, але гумор при цьому, який містився у вихідному тексті, буде безповоротно втрачений. Гумор у кіно частіше буває трьох видів: гра слів або ж каламбур, іронія та сарказм. Пропонуємо розглянути їх більш детально, а також розкрити всі вищезазначені терміни.

Метою статті є теоретичне й практичне обґрунтування особливостей перекладу іншомовного гумору українською та російською мовами.

Виклад основного матеріалу. Іронія – це вживання слова або звороту мови в протилежному значенні. Відбувається навмисне «перейменування», яке виражає глузливе або зовсім негативне ставлення мовця до обговорюваного предмета.

Іронія є одним із видів тропів. Іронія – це художній прийом створення образної й виразної мови на основі отождолення предметів за контрастом, а не за подібністю ознак, як у метафорі, або зі суміжністю, як у метонімії [2]. Розглянемо приклад іронії з фільму «Шпигун по сусідству»: – *Він захоплюється історією, наукою, політикою. – О, так! Надзвичайно цікава людина! – He likes to talk about history, science, and politics! – I see what you mean about him not being boring! – Он любит говорит об истории, науке, политике! – Ага, вот оно и видно, как он совсем не скучный!* Дуже часто іронію та сарказм уважають синонімами, але це не так. Якщо іронічні висловлювання носять відтінок незлостивого тону й можуть надавати мові позитивне забарвлення, то в саркастичних глузуваннях вираз набуває найвищого ступеня обурення. У сарказмі практично немає комічних елементів: ненависть і ворожість висловлюються у відкритій формі, лише злегка завуальовані під жарт. Під сарказмом розуміють один із різновидів сатиричного викриття, уїдливу насмішку, що вказує на недоліки людини, будь-які явища або предмети. Його відмінними рисами є нещадність до почуттів людей і різка форма висловлювання. Найчастіше він покликаний продемонструвати оточуючим дурість опонента й похвалитися витонченістю власного розуму [4]. Розглянемо приклад сарказму з фільму «Година пік 2»: – *Вона вибрала мене високого, темного, гарного, а ти потвора з країн третього світу. – The girl chose me cause I'm tall, dark and handsome, and you Third-World ugly. – Жениця вибрала мене, вель я високий брונет, а ты страшнее войны».*

Окрім зрозумілого лише в певній країні, тобто національного, гумору, складність у кіноперекладі становить передача гри слів (каламбур), яку сценаристи використовують із дуже високою частотністю задля створення комічної ситуації між героями. Під каламбуром розуміється літературний прийом, при якому в одній фразі використовуються схожі слова з різним значенням. У більшості випадків він уживається з метою справити комічний ефект і висловити той сенс, який знаходиться під забороною. У різні часи з його допомогою люди намагалися обійти цензуру або по-іншому передати значення слів, які в суспільстві вважаються непристойними. Іноді каламбур дає можливість висловити досить абсурдні ідеї або замаскувати банальність. Завдяки такому прийому повчальність перетворюється в мудрість; хамство – у жарт; нісенітниця – у загадку глибокодумність. На каламбурах часто будуються анекдоти або загадки, ними користуються гумористи для створення монологів і навіть працівники рекламної сфери. Часто багатозначність слів у каламбурі створює незручні ситуації, а сам жарт може навіть образити співрозмовника [5]. Перекладачі кіно зазвичай удаються до вилучення чи заміни каламбуру мови оригіналу на каламбур мови перекладу, причому необов'язково зберігати гру слів у тих самих місцях в обох мовах [6].

Головне завдання кіноперекладача – відтворити каламбур будь-яким чином, адже це є свідомо створений лексико-граматичний прийом [10]. Згідно з українською та російською перекладацькою традицією, краще використовувати ті слова, з якими можна погратися, і віднайти саме те значення, яке викличе в глядачів миттєву сміхову реакцію. Приклад із фільму «Година пік 2»: – *У Гонконгу я Майкл Джексон! А ти Тото. Ти хотів сказати Тито, Тото – це те, що ми їли на обід.* – *In Hong Kong, I'm Machel Jackson! You're Toto! You mean Tito! Toto is what we ate last night for dinner.* – *В Гонконге я Майкл Джексон. А ты Тото! Ты хотел сказать Тито! Тото мы ели вчера на обед.* Також дуже часто виникають проблеми в кінофільмах під час перекладу реалій. Реалія – це термін, який символізує предмет, якусь річ, яка існує або раніше існувала. Як правило, реалії суворо ставляться до певного народу, до його культури та звичаїв [7]. Наведемо приклад реалій у фільмі «Карате пацан»: – *Ви бачили їхнє кунг-фу? Це не кунг-фу, цей учитель навчає їх поганого.* – *You saw their kung fu? That's not kung fu, that's a bad man who teach them very bad things.* – *Видали их кунг-фу? Это не кунг-фу, этот учитель учит их плохому.* З наукового погляду це явище не має будь-яких індивідуальних лексичних значень, але в деяких випадках зустрічаються й конкретні найменування тих чи інших особливостей у різних народах. Це можуть бути крилаті вислови, зміст яких зрозумілий тільки носіям тієї мови, якою вони складені. Також до реалій зараховують поодинокі неперекладні слова, зрозумілі тільки вузькому колу людей [7]. Приклад із фільму «Карате пацан»: – *Що ми сьогодні вивчатимемо? – Ци! Внутрішня енергія, основа життя.* – *So, what do we learn today? – Qi! Internal energy, the essence of life.* – *Что будем учить сегодня? – Ци! Внутренняя энергия, основа жизни.* Зазвичай виділяють найбільш суттєву проблему під час передачі реалій – це відсутність відповідника в мові перекладу, бо саме поняття про цю реалію відсутнє в носіїв певної мови. Під час перекладу реалій перекладачу варто здійснити пильний пошук відповідників у мові перекладу, зрозуміти, чи відповідає значення реалії в оригіналі значенню слова на її позначення в мові перекладу, а також звернути увагу на графічну та звукову

форми в обох мовах. Проблема передачі реалій доволі велика, бо більшість із них просто відсутні в україномовній культурі, тому перекладачам доводиться вигадувати нові поняття на позначення цих англійських реалій або ж просто їх вилучати. Також дуже часто вживаються вульгаризми. Вульгаризм – брутальне чи навіть лайливе слово або словосполучення. Це грубі й неприйнятні в літературній мові слова або неправильні за формою вираження. Їх уводять іноді в мову персонажів або текст художнього твору як навмисний стилістичний елемент для додання певного побутового колориту [8]. Приклад із фільму «Нова поліцейська історія»: – *Джо! Заради Бога. Що ти виробляєш? – Hey Joe! For God sake. What the hell you doing? – Джо! Одумайся. Что ты делаешь?* Приклад показує, що в обох варіантах перекладу обрано більш м'які відповідники, ніж у мові оригіналу, оскільки, згідно з реестрами англійської мови, вульгаризм hell належить до негативної лексики. Робиться наголос на тому, що телевізійні дубльовані версії надають перевагу більш стриманим варіантам перекладу, можливо, через те що текст перекладу сприймається різними аудиторіями, особливо дітьми. Переклад фільму завжди супроводжується певними труднощами не лише лінгвістичного, а й технічного характеру, що впливає на ступінь еквівалентності й адекватності перекладу оригіналу, а також на його технічне втілення на екрані. Не менш важливим є переклад назви фільмів. Назва фільму дає першу інформацію, яку глядач отримує про стрічку. Уже судячи із заголовка глядач вирішує, варто переглядати ту стрічку чи ні. Своєрідна інтрига, смислове наповнення, тасмніця криється саме в заголовку. Тож переклад назви кінофільму є надзвичайно важливим і однією з нових проблем, які постають перед перекладачем [9]. В українському та російському комедійному кіноперекладі простежується тяжіння до варіативності перекладу одного й того ж виразу мови оригіналу. Так, наприклад, загальновідомий вигук *Shit!*, який в англійських фільмах повторювався чи не кожену хвилину, в українському варіанті передавався як *чорт! дідько! зараза! блін! о Боже! Господи! йоперний театр!* У російській мові такими ж відповідниками. Це робить мови перекладу експресивнішою та менш монотонною, а отже, більш захопливою для глядачів, оскільки глядачі очікують від комедійної стрічки щось цікаве [10].

Висновки. Гумор часто не є універсальним і не переноситься з однієї культури в іншу, зазвичай через те що залежить від деталей конкретного культурного оточення. Гумор є однією з найважливіших проблем під час перекладу усного мовлення, а також текстів різноманітної тематики та змісту. Річ у тому, що навіть бездоганне володіння іноземною мовою далеко не завжди дає змогу людині зрозуміло, цікаво й передусім кумедно передати свої думки. Під час перекладу кінострічки українською та російською мовами дуже часто постає проблема безеквівалентності чи неперекладності, особливо коли одиниці перекладу – національний гумор чи культурно-специфічні реалії, значення яких залишається незрозумілим в інших країнах у разі дослівного перекладу. У такому випадку перекладачеві варто пам'ятати, що передача гумору не потребує повної й точної передачі змісту задля досягнення адекватності перекладу фільму. Зміст може бути змінено, іноді навіть повністю, головна умова тут – викликати миттєву реакцію глядачів (сміх), пов'язану з тим, що відбувається на екрані (звукоряд + відеоряд) [3] Забальбескоа вважає, що коли мова йде про кінокомедію, допускається, щоб переклад

звучав навіть смішніше, ніж оригінал [10] Підводячи підсумки, можна зазначити, що успішний переклад фільму – це переклад без упередження, образ і значного відхилення від тексту сценарію, який адаптується під культуру мови замовника так, що аудиторія його повністю розуміє та сприймає: плаче, сміється, замислюється у відведених для того моментах. І якщо фільм професійно перекладено, то він дає змогу поринути з головою у світ героїв, їхні переживання, зрозуміти їхній гумор, відчутти себе в їхній ролі. Можна з упевненістю стверджувати, що перекладачі та актори озвучування все зробили правильно, бо під час перегляду аудиторія забула, що цей фільм знято десь геть в іншому куточку світу людьми з абсолютно іншою культурою та національністю. По мірі зростання, розвитку й формування громадських зв'язків людини сміх набуває соціального значення, стає одним із засобів соціального спілкування. Також варто відзначити постійну необхідність відступати від дослівної точності під час перекладу з метою збереження авторського стилю.

Література:

1. Що таке гумор? Від чого залежить почуття гумору? URL: https://allatravesti.com/ua/chto_takoe_yumor_ot_chego_zavisit_chuvstvo_yumora.
2. Що таке іронія? Приклади іронії в художній літературі. URL: <https://moyaosvita.com.ua/ukrainska-mova/shho-take-ironiya-prikladi-ironii-v-xudozhnij-literaturi/>.
3. Колесник Р.С. Відтворення комічного у художньому перекладі (на матеріалі творів німецькомовних авторів ХХ століття) : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.16 / Київський національний університет ім. Т. Шевченка. Київ, 2011. 220 с.
4. Що таке сарказм? Визначення і приклади. URL: <https://moyaosvita.com.ua/literatura/shho-take-sarkazm-viznachennya-i-prikladi/>.
5. Що таке каламбур в українській мові? URL: <https://moyaosvita.com.ua/osvita-2/shho-take-kalambur-v-ukrainskij-movi-prikladi/>.
6. Zabalbeascoa P. Translating Jokes for Dubbed Television Situation Comedies. *The Translator*. 1996. Vol. 2. № 2. P. 235–247.
7. Реалія – це ..? Що додає культурі індивідуальність та унікальність? URL: <https://faqukr.ru/osvita/37641-realija-%20ce-shho-dodaе-kulturi-individualnist-ta.html>.
8. Вульгаризми – це ... Що таке вульгаризми? URL: <https://passwordon.com/vulgarisms>.
9. Демченко Н.С. Тенденції перекладу сучасних англійських фільмів на українську мову. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2017/12.1/6.pdf>.
10. Софієнко І.В. Переклад кінокомедій українською: кризь терни до сміху. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mikks_2013_46%284%29__8.

Honcharenko N., Parymska V. Peculiarities of humor translation based on Jackie Chan's movies in Ukrainian and Russian languages

Summary. The article is devoted to the study of humor translation features based on Jackie Chan films in Ukrainian and Russian. First of all, what do we have to deal with, what is humor? Humor is the intellectual ability to notice their comical, funny sides in phenomena. The sense of humor is related to the subject's ability to find contradictions in the outside world. But in the modern information space and the film industry, at first glance, we are presented with a similar kind of mood, also with the meaning of “humor”, but something in it is suspicious and completely alien to the inner spiritual nature of man. We are shown that humor can be different: sneaky, cynical, angry, black. It turns out, it all depends on who uses it and for what purposes. The word “humor” originated only at the end of the eighteenth century, and until now, even in English, the word “ridicule” was used. In French it means “ridiculous, meaningless” and in English it means “ridiculous”. The article gives a brief description of humor and its variants. During the research the concept of humor and its peculiarities are defined. The relevance of this article is the peculiarities of detecting human humor and translating it from English into Ukrainian and Russian. The purpose of this work is to theoretically and practically substantiate the peculiarities of translation of foreign language humor into Ukrainian and Russian. The purpose of the study is to study the features of translation of Jackie Chan's English films, to determine the meaning of humor, to study the features of humor, to consider the problem of equivalence in translation. The concept of “humor” is considered in the article as an important unifying element of English-language films. The material of this study is Jackie Chan's most popular English films. In the process of analysis the features of humor, comparative analysis of films were investigated. The article focuses on the concepts of irony, comic relief, film translation, which are integral components of the concept of humor.

Key words: motion, translation, humor, movie, text, realities, irony, sarcasm.